

Zpráva o šetření

ve věci podnětu paní K. P.

Paní K. P., bytem XXXXX (dále jen „stěžovatelka“ či „matka“) se na mě obrátila podnětem, v němž si stěžuje na postup odboru sociální péče Úřadu městské části Brno-Slatina (dále jen „OSPOD“) při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví její nezletilé dcery L., nar. 2004.

Stěžovatelka podala stížnost na sociální pracovníci Bc. Letochovou. Tajemnice Úřadu městské části Brno-Slatina stížnost vyhodnotila jako námitku podjatosti a rozhodla, že Bc. Letochová není vyloučena z úkonů v řízení.

Stěžovatelka usiluje o svěřením dcery L. do své výlučné péče.

A - Předmět šetření

Stěžovatelka uvedla, že v roce 2011 její manžel požádal o rozvod manželství a aby se odstěhoval z domácnosti, souhlasila s realizací střídané péče o dceru L.. Později však podala soudu návrh na svěřením dcery do své výlučné péče. V roce 2014 soud rozhodl (a odvolací soud potvrdil) o střídané péči rodičů o dceru. Stěžovatelka uvádí, že to bylo v rozporu se znaleckým posudkem, podle kterého je dcera více vázána na ni. OSPOD střídanou péči prosazoval i přes skutečnost, že rodiče mají problémy v komunikaci. Dle tvrzení stěžovatelky dcera odmítá k otci chodit. Stranění otci spatřuje i v tom, že mu OSPOD údajně umožnil nahlédnout do spisové dokumentace bez podání písemné žádosti. OSPOD se dále nezabýval incidentem, při němž byla stěžovatelka napadena manželem, nevyžádal si zprávu základní školy a nezmínil se o této skutečnosti soudu. Stěžovatelka shrnuje, že sociální pracovníci Bc. Letochová je vůči ní zaujatá a preferuje otce.

Dle ustanovení § 14 zákona o veřejném ochránci práv¹ jsem zahájila šetření postupu Úřadu městské části Brno-Slatina, odboru sociální péče, při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví nezletilé L. P., nar. 2004.

O zahájení šetření jsem informovala starostu městské části Brno-Slatina Jiřího Idese. Za účelem komplexního posouzení případu se na OSPOD dne 30. 9. 2015 uskutečnilo místní šetření pověřené pracovníce Kanceláře veřejného ochránce práv, která od dotčeného úřadu vyžádala vyjádření a spisovou dokumentaci.

¹ Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

B - Skutková zjištění

Ze spisové dokumentace a z vyjádření OSPOD jsem zjistila, že v prosinci 2011 se matka s otcem dohodli na realizaci střídací péče o dceru L. Otec se od 1. 1. 2012 přestěhoval ze společné domácnosti na ulici XXXXX do bytu na stejné ulici (XXXXX), aby L. nemusela docházet do jiné školy. Otec také podal příslušný návrh na úpravu poměrů k L. soudu. Rodiče ihned začali střídací péči o L. realizovat, nejprve v kratších třídních intervalech a po 6 týdnech v týdenních intervalech.

Dne 30. 5. 2012 proběhlo jednání rodičů na OSPOD. Matka před začátkem jednání dovedla L., ač si ji sociální pracovnice k pohovoru nezvala. L. uvedla, že nechce střídat bydlení, chtěla by bydlet na jednom místě u matky, bojí se to však otcí říct. Matka sdělila, že střídací péče není ideálním řešením. Sociální pracovnice poté s L. hovořila ještě dvakrát, a to jednak při sociálním šetření v domácnosti matky dne 1. 6. 2012, kdy L. opět uvedla, že nechce střídací péči a bojí se to otcí říct, a při sociálním šetření v domácnosti otce dne 7. 6. 2012, kdy uvedla, že jí vyhovuje střídání po týdnu. Dne 6. 6. 2012 sociální pracovnice hovořila s třídní učitelkou L., která sdělila, že jí L. řekla, že je radši u maminky. Dne 13. 6. 2012 vyhotovil OSPOD zprávu pro soud s tím, že konkrétní návrh podá u jednání po provedeném dokazování.

Matka v mezidobí vyhledala dětského psychologa Mgr. T. B. U Mgr. B. proběhla jak schůzka s matkou, tak schůzka s otcem. Ve zprávě ze dne 14. 5. 2012 **hodnotí Mgr. B. střídací péči s určitými výhradami jako fungující, nadále doporučuje toto uspořádání spíše zachovat.** Po dobu intervalu péče jednoho rodiče doporučuje zavést krátká setkání s druhým rodičem. Mgr. B. se ve zprávě dále zmiňuje o **nedostatku kvalitní komunikace mezi rodiči.**

Dne 11. 6. 2012 podala matka soudu návrh na úpravu poměrů k L., v němž navrhla svěřením L. do své péče. Se střídací péčí dle svého tvrzení souhlasila jen proto, aby se otec odstěhoval z domácnosti.

Dne 21. 6. 2012 proběhlo soudní jednání ve věci. Jednání soud odročil na 11. 10. 2012 za účelem výslechu matky. Předtím dne 8. 10. 2012 otec sdělil OSPOD, že střídací péče fungovala i přes prázdniny, a předložil zprávu psychologičky PhDr. M. V. ze dne 3. 10. 2012, kterou vyhledal. L. psychologičce sdělila, že je se střídací péčí spokojená, líbí se jí u obou rodičů, už po dobu péče jednoho rodiče realizují i krátká setkání s druhým rodičem a dvakrát denně tel. hovory. **Psycholožka doporučuje ponechat střídací péči.** Vyšetření však provedla bez schůzky s matkou.

Dne 11. 10. 2012 proběhlo další soudní jednání ve věci. U soudu vypovídal psycholog Mgr. B. a třídní učitelka L., která uvedla, že jí L. řekla, že chce být v péči matky.

Usnesením ze dne 22. 11. 2012 **ustanovil soud PhDr. S. N. znalcem z oboru psychologie.** V dubnu 2013 znalkyně vyšetřila matku a L. a následně otce a L.

Ve dnech 10. 6. 2013 a 23. 7. 2013 se matka dostavila na OSPOD. Nejprve opakovaně sdělila, že L. chce bydlet s ní, a poté uvedla, že L. je s otcem

na Slovensku a nemůže se jí dovolat. Dne 28. 8. 2013 se otec dostavil na OSPOD. Sdělil, že střídavá péče fungovala i přes prázdniny, komunikace rodičů se dle něj zlepšila.

Dne 9. 8. 2013 vyhotovila PhDr. S. N. **znalecký posudek**. Z něj vyplývá, že z výpovědi L. byly patrné známky ovlivňování jak matkou, tak otcem. Pokud by se rodiče dokázali povznést nad vzájemné antipatie, mohli by se ve výchově vhodně doplňovat. **Ovlivňování dítěte proti druhému rodiči a nevraživost mezi rodiči označila znalkyně za škodlivou. L. je podle znalkyně více vázána na osobu matky a rozpory mezi rodiči v ní vyvolávají citový zmatek. V takovém případě pak není střídání výchovného prostředí pro dítě přínosem, přestože z praktického hlediska střídavá výchova funguje.**

Dne 3. 2. 2014 sociální pracovnice jednala s každým z rodičů a hovořila rovněž s L. Ta se vyjádřila, že chce být u matky. OSPOD ve zprávě pro soud ze dne 17. 2. 2014 informoval soud, že takto se vyjádřila v době, kdy byla u matky, během rozhovoru působila nervózním dojmem, nechtěla moc mluvit. Konkrétní návrh OSPOD podá u jednání po provedeném dokazování. Soudní jednání dne 18. 2. 2014 bylo pro nemoc znalkyně odročeno na 8. 4. 2014.

Dne 8. 4. 2014 proběhlo soudní jednání ve věci, při němž soud vyslechl znalkyni. Ta upřesnila, že výchovné modely obou rodičů se vzájemně doplňují a že otec je pro L. přínosem. **Pokud by rodiče překonali nevraživost a vzájemné nepřátelské postoje, mohla by se realizovat střídavá péče. To, že se L. vyjádřila, že chce být s matkou, je podle znalkyně dílem dáno i jejím ovlivněním ze strany matky. Známky deprimovanosti či tíživého prožívání v důsledku střídavé péče na L. neshledala.** OSPOD se v závěrečném návrhu soudu zmínil, že ve svých výpovědích je L. ovlivněna tím, u koho aktuálně pobývá. K poslednímu pohovoru v únoru 2014 ji přivedla matka, sociální pracovnice získala postřeh, že dítě nechtělo zklamat milující matku. OSPOD navrhl, aby L. byla svěřena do střídavé péče oběma rodičům s tím, že jedno odpoledne v týdnu by trávila u druhého rodiče.

Dne 17. 4. 2014 vydal soud **rozsudek, jímž svěřil L. do střídavé péče rodičů.**

Dne 29. 4. 2014 OSPOD telefonicky informoval zaměstnanec základní školy, že o velikonočním pondělí došlo k incidentu mezi rodiči, L. se svěřila učitelce. Sociální pracovnice tedy dne 28. 5. 2014 požádala školu o zprávu. Škola sdělila pouze obecné informace, k incidentu se nevyjádřila.

Dne 3. 6. 2014 podala matka soudu odvolání proti rozsudku, v němž se mimo jiné zmínila i o tomto incidentu. Nedostatky v komunikaci mezi rodiči matka označila za překážku střídavé péče.

Dne 15. 9. 2014 sociální pracovnice hovořila s L. L. k situaci v rodině nic nesdělila, výslovně se nezmínila, že by chtěla situaci doma měnit. Poté sociální pracovnice hovořila i s matkou.

Dne 26. 9. 2014 vyhotovil OSPOD zprávu pro odvolací soud, v níž se vyjádřil, že není důvod rozsah péče rodičů měnit.

Dne 7. 10. 2014 odvolací soud **potvrdil rozsudek o střídavé péči rodičů**. Od této doby není ve spisu žádný další záznam, neboť rodiče se již na OSPOD neobrátili.²

Ve spisové dokumentaci jsou založeny četné zprávy základní školy, jež si vyžádal OSPOD a z nichž vyplývá, že pedagogové nepozorují rozdíly v připravenosti L. nebo změny jejího chování vlivem střídání péče, vždy je výborně připravena.

Nemohu se zabývat tím, co je či bylo předmětem soudního řízení, proto se nevyjadřuji k postupu a rozhodnutí opatrovnického soudu. Mým úkolem je hodnotit postup Úřadu městské části Brno-Slatina při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví nezletilé L. P.

C - Hodnocení věci ochránkyní

Pro lepší přehlednost si dovoluji jednotlivé poznatky rozdělit do samostatných částí.

C.1 Využití odborné poradenské pomoci

Podle ustanovení § 9a zákona o sociálně-právní ochraně dětí³ nastane-li situace, která ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte, kterou rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte nemohou nebo nejsou schopni sami řešit, je **nezbytné přijmout** na ochranu dítěte a k poskytnutí pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte **potřebné opatření** sociálně-právní ochrany podle části třetí zákona.

Podle ustanovení § 10 odst. 1 písm. b) a c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí je OSPOD povinen **působit na rodiče**, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, a **projednat s nimi** odstranění nedostatků ve výchově dítěte.

Podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) a b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí OSPOD **pomáhá** rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a **poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství** při výchově a vzdělávání dítěte. Poradenskou pomoc může obecní úřad obce s rozšířenou působností poskytovat buď přímo prostřednictvím svých zaměstnanců, anebo zprostředkovaně prostřednictvím jiných subjektů.

Podle ustanovení § 12 odst. 1 písm. b) a c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí může OSPOD **uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc**, pokud rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo

² Soud OSPOD zaslal na vědomí rozsudek o rozvodu manželství ze dne 12. 5. 2015.

³ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

úpravě styku s dítětem, a pokud nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů rodiny a k odvrácení umístění dítěte do náhradní péče nebo nedbali na **doporučení** spolupracovat s pověřenými osobami, poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem.

Podle ustanovení § 13 zákona o sociálně-právní ochraně dětí může OSPOD rozhodnout o zde uvedených výchovných opatřeních⁴, přihledne přitom k tomu, že projednávání nedostatků s rodiči nebo uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc nevedlo k nápravě.

Z celé spisové dokumentace je zřejmé, že rodiče s ohledem na nemožnost vzájemné konstruktivní komunikace **nebyli schopni řešit** problémy spojené s jejich rozchodem a porozchodovou úpravou poměrů **bez odborné poradenské pomoci**. Již Mgr. B. se ve zprávě ze dne 14. 5. 2012 zmínil o nedostatku kvalitní komunikace mezi rodiči. Na vzájemné antipatie a rozpory mezi rodiči upozornila i znalkyně PhDr. N. v posudku ze dne 9. 8. 2013, která ovlivňování dítěte proti druhému rodiči a nevraživost mezi rodiči označila za škodlivou. Při výslechu u soudu dne 8. 4. 2014 uvedla, že pokud by rodiče překonali nevraživost a vzájemné nepřátelské postoje, mohla by se realizovat střídavá péče. OSPOD jako kolizní opatrovník ve svém návrhu soudu dne 8. 4. 2014 zmínil, že mezi rodiči sice jsou problematické vztahy, nicméně věří tomu, že oba rodiče mají dceru rádi a jsou schopni tyto své postoje upravit. Již delší dobu přitom byla evidentní potřeba odborné terapie či mediace, která by mohla rodiče přivést k tomu, aby byli schopni se vzájemně respektovat, a přispět ke zlepšení jejich komunikace (nejen) v záležitostech týkajících se dítěte, které by mělo být rozpadem rodiny poškozeno co nejméně. *„Nechuť ke komunikaci s bývalým partnerem je možné respektovat jen u těch klientů, kteří nemusejí koordinovat svoje kontakty s dětmi“.*⁵

Z vlastní iniciativy rodiče žádného poskytovatele odborné poradenské pomoci nekontaktovali. Mám za to, že **OSPOD pochybil, když za dané situace rodičům alespoň nedoporučil využití odborné poradenské pomoci**, resp. tuto nezprostředkoval ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.⁶ Mohu shrnout, že přestože byla v případě rodiny P. přítomnost rodičovského sporu konstatována poměrně záhy, doposud (resp. minimálně do doby, kdy se rodiče aktivně obraceli na OSPOD) se nepodařilo nastavit

⁴ Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností:

- a) napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,
- b) stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte,
- c) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji, nebo
- d) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie; ustanovení § 12 odst. 1 tím není dotčeno.

⁵ Matoušek O., Uhlíková Š.: Sociální práce v praxi, Praha 2005, s. 69.

⁶ Až 15. 9. 2014 sociální pracovnice pouze matce nabídla možnost účastnit se pilotního programu v organizaci A, kterou matka odmítla s tím, že nemá zájem na bližší komunikaci s otcem. Byť je záznam o tomto jednání s matkou veden jako podklad pro zpracování spisové dokumentace ve zvláštní složce (pro což nespátřuji důvod), uvádím zde tuto informaci, neboť matce jakožto stěžovatelce je známa.

účelnou odbornou pomoc.⁷ OSPOD měl zavčas dostát své **intervenční povinnosti** (§ 9a zákona o sociálně-právní ochraně dětí), neboť vztahy mezi rodiči navzájem mají nepochybně dopad i na vztah a chování dítěte k rodičům a rodičů k dítěti. Postoje dítěte zejména v útlém věku formuje především rodič. Pokud se matka dlouhodobě vyjadřuje, že dítě má mít jeden stabilní domov, je pravděpodobné, že tuto myšlenku převezme dítě za svou. OSPOD však na rodiče pouze apeloval, aby konfliktem nezatěžovali dítě (v tel. hovoru s matkou a otcem ve dnech 21. 2. a 24. 2. 2014). OSPOD tak **rezignoval i na poskytování preventivní pomoci**, když **dostatečně nepůsobil na rodiče**, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, a **dostatečně s nimi neprojednal** nedostatky ve výchově dítěte (se zaměřením na závěry znaleckého posudku), jak předvídá ustanovení § 10 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Pro úplnost dodávám, že pokud by rodiče nedbali na doporučení spolupracovat s poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem, došlo by k naplnění skutkové podstaty ustanovení § 12 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí a OSPOD by v takovém případě mohl a zároveň měl⁸ **povinnost využít odbornou poradenskou pomoc uložit rodičům ve správním řízení správním rozhodnutím se všemi důsledky z toho vyplývajícími** (včetně případné odpovědnosti za přestupek), a to po předchozím poučení a upozornění rodičů. Pokud zákon takové oprávnění OSPOD svěřuje, je v souladu se zásadou nejlepšího zájmu dítěte, aby OSPOD toto své oprávnění využíval. V této souvislosti uvádím, že dlouhodobě upozorňuji na nedostatečnou aplikaci uvedeného ustanovení OSPOD. Ač lze obecně polemizovat, zda je, či není v souladu s principy mediace, zejména s principem dobrovolnosti mediace⁹, aby ji správní orgán (či soud) nařídil, je přinejmenším neoddiskutovatelné, že tuto možnost orgánům sociálně-právní ochrany dětí zákon výslovně svěřil. Mám za to, že pokud zákonodárce tuto možnost orgánům sociálně-právní ochrany dětí svěřil, měly by ji využívat. V případech eskalovaných konfliktů mezi rodiči je namísto v zájmu dítěte omezit správním rozhodnutím autonomii vůle rodičů, tak aby jejich neschopnost najít kompromis při řešení závažných problémů nezhoršila situaci dítěte, o jehož řádný vývoj a zdraví mají povinnost dbát. Ač beru v úvahu nižší pravděpodobnost úspěchu nařízené odborné pomoci, nelze tento nástroj zcela odmítat. I kdyby nebyla vždy účinná, možnost, že přispěje k pozitivnímu řešení alespoň v některých případech, je dostatečným argumentem pro její aplikaci.

⁷ Otázkou je, zda by OSPOD do budoucna neměl spíše než mediaci zvažovat doporučení rodinné terapie. Ta je obecně vhodná v případech velmi narušených vztahů a problematické komunikace mezi rodiči a mezi rodiči a dětmi. Rodinná terapie je účinná především v situacích, kdy jsou rodiče natolik emocionálně angažováni v řešení rozpadu své rodiny, že ztrácí nadhled nad situací a nejsou připraveni na setkání nebo se nechtějí s druhým rodičem potkat, zatímco u mediace musí být rodiče schopni spolu alespoň částečně komunikovat. Pokud jsou bariéry v komunikaci mezi rodiči velké, je vhodné doporučit rodičům práci na komunikaci ve formě terapeutické intervence a poté zkusit mediální sezení. Případně lze mediaci provést odděleně tzv. formou „caucus“, kdy mediátor hovoří s oběma rodiči individuálně, dojedná si s nimi obsahy z rozhovorů, které bude sdělovat druhému rodiči, a vyjednává a mapuje, zda lze v některých aspektech dojít k dohodě.

⁸ Nařízení odborné pomoci (ať již terapeutického rázu, či prvního sezení se zapsaným mediátorem) je sice zákonnou možností pracovníků sociálně-právní ochrany dětí, **současné však i povinností**, nastanou-li podmínky stanovené zákonem.

⁹ Rovněž rodinná terapie bývá účinná zejména tehdy, odhodlají-li se oba partneři k jejímu absolvování z vlastního přesvědčení změnit dosavadní nevyhovující a konfliktní situaci.

Dovoluji si rovněž apelovat na oba rodiče, aby si uvědomili, že existuje reálná obava, že by v budoucnu v důsledku napjatých rodinných vztahů mohlo dojít k ohrožení L. řádného psychického vývoje. Prozatím dcera neshody mezi rodiči zvládá bez kázeňských problémů ve škole či na veřejnosti a i její školní prospěch je velmi dobrý. Taková situace však nemusí trvat stále, a pokud se rodiče svého nevhodného jednání nezdrží, může dívka v období bouřlivého psychického vývoje, k němuž zpravidla dochází v souvislosti s pubertou, začít řešit psychický tlak na její osobu „po svém“.

C.2 Střídavá péče

Prioritním hlediskem při rozhodování obecných soudů o úpravě poměrů nezletilého dítěte je **zájem dítěte**. Zájem dítěte vyžaduje, aby na jeho výchově participovala nejen matka, ale také otec, který se nezastupitelným způsobem podílí na jeho postupně se vyvíjející životní orientaci. V zájmu dítěte tedy nepochybně je, aby, jsou-li pro to splněny podmínky, bylo v péči obou rodičů.¹⁰ Předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je podle ustanovení § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí **zájem a blaho dítěte**, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Úmluva o právech dítěte¹¹ stanoví v čl. 3 zásadu, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. V čl. 7 zakotvuje právo dítěte na péči obou rodičů a v čl. 9 stanovuje, že smluvní státy zajistí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte. Mezinárodní zakotvení práva dítěte na kontakt s rodiči a rodičů na kontakt s dětmi zabezpečuje čl. 9 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte, podle něhož státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte, uznávají právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte. To v daném případě znamená, že **oba rodiče mají legitimní právo podílet se na výchově svých dětí**, a to pokud možno v co nejširším rozsahu, informovat se na prospěch a chování dětí, jejich zdravotní stav apod. Být spolu je pro rodiče a jeho dítě jeden ze základních prvků rodinného života, a to i v případě, že se vztah rodičů rozpadl.¹² Článek 18 Úmluvy o právech dítěte stanoví zásadu, že oba rodiče mají **společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte**.

Pokud jde o judikaturu Ústavního soudu¹³ týkající se střídavé péče, dovoluji si shrnout jeho významná rozhodnutí:

V **nálezu I. ÚS 2482/13**, ze dne 26. 5. 2014, Ústavní soud dovodil, že nejlepším zájmem dítěte je, aby bylo v péči obou rodičů, a pokud jsou oba rodiče

¹⁰ Viz také nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1206/09, ze dne 23. 2. 2010, www.nalus.usoud.cz.

¹¹ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte.

¹² Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Voleský proti České republice ze dne 29. 6. 2004, dostupný na <http://hudoc.echr.coe.int>.

¹³ Veškerá rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na www.nalus.usoud.cz.

způsobí dítě vychovávat, pokud oba mají o jeho výchovu zájem a pokud oba dbali kromě řádné péče i o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní, **svěření dítěte do střídavé péče by mělo být pravidlem, zatímco jiné řešení jen výjimkou, která vyžaduje prokázání, proč je v zájmu dítěte jiné řešení.**

Domnívám se, že zmíněný závěr je v rozporu s předchozí judikaturou Ústavního soudu¹⁴, neboť de facto vytváří zákonný model výchovy dítěte. Kromě toho ani z dikce ustanovení § 907 odst. 1 občanského zákoníku¹⁵ nevyplývá zákonný model výchovy dítěte a jednotlivě vyjmenované druhy péče o nezletilé dítě nemají mezi sebou přednost (tedy např. střídavá péče není hierarchicky nadřazena výlučné péči jednoho z rodičů). To znamená, že z tohoto ustanovení nelze dovodit, že by střídavá péče měla být pravidlem a ostatní typy péče výjimkou.

Tím však nikterak nepopírám právo dítěte na péči obou rodičů, zdůrazňuji však nutnost individuálního posuzování v každém jednotlivém případě. Je především na obecných soudech, aby při svém rozhodování vyšly z individuálních okolností každého případu a zohlednily, zda jsou splněny podmínky umožňující svěření dítěte do střídavé péče rodičů. Ve stejném duchu na zmíněný nálezn Ústavního soudu reagoval i **Výbor pro práva dítěte** jakožto poradní orgán Rady vlády České republiky pro lidská práva, který na svém zasedání dne 14. října 2014 přijal stanovisko k otázce střídavé péče o děti. Výbor pro práva dítěte nepovažuje paušální rozhodování preferující jedno z řešení za výraz respektu k jedinečnosti dítěte a jeho potřeb. Podle Výboru je třeba nejlepší zájem dítěte hledat v každém jednotlivém případě zvlášť, nikoli podle jakéhokoli předem daného schématu.

Ústavní soud se v uvedeném nálezu dále zmiňuje, že soudy **nemohou střídavou péči vyloučit z důvodu, že s tímto způsobem výchovy jeden z rodičů nesouhlasí, protože chce mít dítě ve výlučné péči.** Na druhou stranu dle Ústavního soudu platí, že pokud nesouhlas rodiče není založen jen na zjevně iracionálním nebo nepřezkoumatelném důvodu, soudy musí dostatečně zjistit důvody, proč daný rodič není ochoten s druhým rodičem na společné či střídavé výchově spolupracovat, přičemž za relevantní lze považovat jen takové důvody, které jsou způsobilé intenzivním způsobem negativně zasahovat do zájmů dítěte.

¹⁴ Dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 363/03, ze dne 20. 1. 2005, neexistuje zákonný model výchovy dítěte („šablona“), což znamená, že je vždy třeba individuálně posuzovat jednotlivé případy s ohledem na osobnost dítěte a specifika případu.

¹⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník:

(1) Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.

(2) Při rozhodování o svěření do péče soud rozhoduje tak, aby rozhodnutí odpovídalo zájmu dítěte. Soud přitom bere ohled na osobnost dítěte, zejména na jeho vlohy a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, jakož i na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepřibuzným osobám. Soud vezme vždy v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje.

(3) Soud při rozhodování o svěření dítěte do péče dbá rovněž na právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi, na právo druhého rodiče, jemuž dítě nebude svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti, dále soud bere zřetel rovněž ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem.

Ztotožňuji se se závěrem Ústavního soudu, že střídavou péčí nelze vyloučit jen na základě hodnocení vztahů mezi rodiči. V případě nepřekonatelných rozporů mezi oběma rodiči totiž musí obecné soudy **aktivně usilovat o zlepšení jejich vztahu, a to např. prostřednictvím nařízení účasti na mediačním řízení či rodinné terapie**. K tomuto cíli by měla směřovat i sociální práce OSPOD. S ohledem na uvedené tedy **v návrhu OSPOD** jako kolizního opatrovníka **na střídavou péči** (navíc s tím, že jedno odpoledne v týdnu by L. trávila u druhého rodiče) **nespatřuji pochybení** a nedomnívám se, že by návrh byl v rozporu se znaleckým posudkem, potažmo výslechem znalkyně, která neshledala traumatizaci L. následkem realizované střídavé péče. Ostatně, zachování střídavé péče doporučil i Mgr. B. a PhDr. V.. Pochybení se však OSPOD dopustil tím, že i přes vědomí o vztazích mezi rodiči a přes závěry znalkyně neusiloval o jejich zlepšení prostřednictvím odborné poradenské pomoci, jak uvádím výše v části C.1, a pouze se spolehl na to, že rodiče jsou schopni své postoje upravit.

V **nálezu I. ÚS 3216/13**, ze dne 25. 9. 2014, se Ústavní soud k otázce střídavé péče vyjádřil v tom smyslu, že práva rodičů na péči o dítě jsou zásadně shodná; **jestliže rodič může pečovat o dítě v rámci široce upraveného styku, může o něj pečovat i v rámci střídavé péče** a musí mu to být umožněno. V českém pojetí není podstatného rozdílu mezi právem styku a péčí o dítě.

V **nálezu I. ÚS 1554/14**, ze dne 30. 12. 2014,¹⁶ se Ústavní soud znovu zabýval problematikou střídavé péče rodičů o dítě po jejich rozvodu či rozchodu. Podle Ústavního soudu připadá střídavá péče o dítě v úvahu tehdy, pokud oba rodiče projevují o svěřením dítěte do péče upřímný a skutečný zájem (subjektivní kritérium) a oba zhruba ve stejné míře naplňují objektivní kritéria (pak se hovoří o presumpci ve prospěch střídavé péče). Obecné soudy musí posoudit zejména následující čtyři objektivní kritéria:¹⁷

- (1) pokrevní pouto mezi dítětem a rodičem,
- (2) míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb,
- (3) schopnost daného rodiče zajistit vývoj dítěte a jeho potřeby,
- (4) přání dítěte.

Pokud oba rodiče projevují o dítě skutečný zájem a chtějí je mít v péči a zároveň oba splňují objektivní kritéria ve zhruba stejné míře, je preferována střídavá péče. Tuto presumpci **lze vyvrátit**, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné

¹⁶ Pokud jde o **závažnost** nálezů Ústavního soudu pro rozhodování obecných soudů, judikatura Ústavního soudu rozeznává dva základní typy závažnosti rozhodnutí Ústavního soudu, a to závažnost kasační (neboli instanční, tedy závažnost obecného soudu v téže věci, kterou se zabýval Ústavní soud na základě podané ústavní stížnosti) a závažnost precedenční, tedy závažnost při rozhodování obecných soudů do budoucna, bez vztahu ke konkrétnímu případu. **Kasační závažnost** musí být (pochopitelně za předpokladu nezměněného skutkového stavu) reflektována toliko bezpodmínečným respektováním nálezu Ústavního soudu. V řízení u obecného soudu následujícím po nálezu Ústavního soudu proto není prostor pro úvahy, zda je právní názor Ústavního soudu správný, fundovaný či úplný. V případě **precedenční závažnosti** nálezu Ústavního soudu existuje možnost, aby obecný soud (ne)reflektoval právní názory Ústavního soudu tím, že předestřením konkurujících úvah započne s Ústavním soudem ústavně-právní dialog.

¹⁷ Nejedná se o absolutní výčet jednotlivých kritérií, je nutné zohledňovat i kritéria další, vyplývající ze specifík konkrétních poměrů.

důvody, mající oporu v ochraně nejlepšího zájmu dítěte. Ústavní soud zpřesnil výklad svých dřívějších rozhodnutí, tak aby nedocházelo k dezinterpretaci preference střídavé péče před péčí individuální, a výslovně uvedl, že o střídavé péči soud nerozhodne, pokud to **není v nejlepším zájmu dítěte**. K takovému závěru může dospět například, pokud by střídavá péče představovala pro dítě nepřiměřenou zátěž (např. z důvodu specifického zdravotního či psychického stavu dítěte) nebo je-li mezi bydlišti rodičů velmi velká vzdálenost (a ta by mohla zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte). Ústavní soud také konstatoval, že **ve zcela výjimečných případech** může být důvodem bránícím svěřením do střídavé péče i **nevhodná komunikace mezi rodiči**. Ve výjimečných případech, kdy ani pokusy o nápravu ze strany soudů neměly na zlepšení komunikace vliv, mohou soudy střídavou péči vyloučit. Dítě by pak mělo být svěřeno zásadně do péče toho z rodičů, který je více nakloněn ke komunikaci s druhým rodičem a který nebude bránit jeho styku s druhým rodičem. Tuto výjimku, dle mého názoru, nelze aplikovat na případ rodiny P.; ostatně i dle názoru odvolacího soudu se rozpory v komunikaci matky a otce nikdy netýkaly řešení potřeb L. a péče o ni, a proto je jako takové odvolací soud neshledal za překážku střídavé péče.

Toto rozhodnutí Ústavního soudu vítám, neboť bezpochyby odstraňuje dosavadní interpretační spory o významu dřívější judikatury, zejména k naznačené preferenci střídavé péče o dítě před péčí individuální. Jedná se o velmi zdařilé zpřesnění kritérií významných pro rozhodování soudu s naznačením dalších, která jistě budou předmětem budoucí rozhodovací praxe. To ostatně potvrdil Ústavní soud i v **usnesení IV. ÚS 106/15**, ze dne 17. 3. 2015. V tomto usnesení se Ústavní soud neztotožnil se závěrem, že střídavá péče by měla být normou. Ústavní soud opakovaně konstatoval, že posuzuje každý případ individuálně s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem a specifikům každého projednávaného případu. Z některých předchozích nálezů Ústavního soudu sice vyplývá, že střídavá péče by měla být pravidlem, avšak jen za předpokladu, že jsou splněny veškeré zákonné podmínky, tzn., že jsou oba rodiče stejnou měrou schopni a ochotni pečovat o zdraví dětí a jejich vývoj, a jestliže tyto děti mají k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah, pak je tedy v nejlepším zájmu dítěte. Tyto podmínky však podle Ústavního soudu nutně nemusí nastat v každém zkoumaném případě, a má-li být rozhodnuto o střídavé péči, musí být jejich existence v řízení jednoznačně prokázána. Ústavní soud dále uvádí, že z ustanovení § 907 občanského zákoníku nevyplývá žádná priorita přístupu při rozhodování o tom, komu bude dítě svěřeno do péče.

C.3 Názor a přání dítěte

Podle ustanovení § 8 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí platí, že dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo pro účely sociálně-právní ochrany tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte¹⁸. **Při své činnosti bere orgán sociálně-právní**

¹⁸ Individuální pohovor s dítětem bez přítomnosti jiné osoby považují za zásadní způsob provádění sociální práce.

ochrany v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a vývoji, tak aby nedošlo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje.

Účelem rozhovoru s dítětem je, aby sociální pracovnice zjistila, jak dítě vnímá aktuální situaci v rodině, jaké v rodině panují mezilidské vztahy, zda jsou naplňovány potřeby dítěte, jaké je jeho přání a případně i další informace o rodinném prostředí. Sociální pracovnice z rozhovoru může vytěžit co nejvíce informací zejména tehdy, pokud s dítětem hovoří bez přítomnosti rodičů v klidném prostředí, v době, kdy dítě není vystaveno nadměrné stresové zátěži.

Pokud je to s ohledem na všechny okolnosti možné a není-li nebezpečí z prodlení, naplánování rozhovoru by mělo být zcela v režii sociální pracovnice – tj. sociální pracovnice by po rozvaze měla sama určit, kdy a kde bude rozhovor probíhat a o jakých otázkách zamýšlí s dítětem hovořit. Jestliže se dítě dostaví samo na OSPOD nebo je přivede s sebou matka, musí je sociální pracovnice vyslechnout. Na rozhovor, který proběhl v emočně vypjaté chvíli, by však měl s určitým rozumným časovým odstupem navazovat rozhovor opakovaný, pokud možno již plánovaný. Tak tomu v tomto případě bylo.

Podle ustanovení § 867 občanského zákoníku před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, poskytne soud dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a ten sdělit. Není-li podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor nebo není-li schopno tento názor sdělit, soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte. O dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a ten sdělit. **Názoru dítěte věnuje soud patřičnou pozornost.**

Podle ustanovení § 100 odst. 3 občanského soudního řádu¹⁹ v řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, soud postupuje, tak aby byl zjištěn jeho názor ve věci. Názor nezletilého dítěte soud zjistí výslechem dítěte. Názor dítěte může soud ve výjimečných případech zjistit též **prostřednictvím** jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného **orgánu sociálně-právní ochrany dětí**. Výslech dítěte může soud provést i bez přítomnosti dalších osob, lze-li očekávat, že by jejich přítomnost mohla ovlivnit dítě tak, že by nevyjádřilo svůj skutečný názor; přítomnost důvěrníka dítěte, který není jeho zákonným zástupcem a o jehož účast u výslechu dítě požádá, může soud vyloučit jen tehdy, je-li jeho přítomností mařen účel výslechu. **K názoru dítěte soud přihlíží s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti.**

Podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.

¹⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Z čl. 6 Úmluvy o styku s dětmi²⁰ vyplývá, že se názorům, prokázaným přáním a pocitům dítěte přikládá náležitá váha.

Ústavní soud²¹ u přání dítěte konstatuje, že za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, **je nutné jeho přání považovat za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu**. Současně však není možné, aby obecné soudy postoj nezletilého dítěte bez dalšího převzaly a aby své rozhodnutí založily toliko na jeho přání, a nikoliv na pečlivém a komplexním posuzování jeho zájmů (srov. také rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci C. proti Finsku ze dne 9. května 2006, č. 18249/02, dostupný na <http://hudoc.echr.coe.int>). Ústavní soud uvádí, že u přání dítěte je nezbytné zkoumat zejména věk dítěte a možnost jeho manipulace ze strany některého z rodičů. Soud k přání dítěte **přihlíží** a ve svém rozhodnutí je musí **zohlednit, nikoliv však bez dalšího plně respektovat**.

Tatáž kritéria lze, dle mého názoru, aplikovat podpůrně pro postup OSPOD. S ohledem na uvedené a na skutečnost, že dle znalkyně PhDr. Němečkové to, že se L. vyjádřila, že chce být s matkou, je dílem dáno i jejím ovlivněním ze strany matky, v postupu OSPOD **neshledávám pochybení**, které by spočívalo v tom, že nepřihlédl k přání L. Ostatně v době, kdy o L. pečoval otec, se L. vyjádřila pro střídavou péči, o čemž OSPOD informoval soud. Dovoluji si argumentovat též nálezem Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2621/10, podle nějž: „... Ani z čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, stejně jako z čl. 6 Úmluvy o styku s dětmi pak **nelze dovodit, že by názor dítěte**, o kterém je v soudním řízení rozhodováno, i když mu má být dle čl. 6 Úmluvy o styku s dětmi přikládána náležitá váha (stejně jako jeho prokázaným přáním), **byl pro soud zavazující a že by se nemohl od něj odchýlit**; v opačném případě by totiž bylo jakékoliv soudní řízení nadbytečné, neboť by postačovalo, aby všechny dotčené osoby a orgány zjistily názor dítěte, a z něj pak bez dalšího vycházely (srov. obdobně usnesení sp. zn. II. ÚS 1818/07, sp. zn. III. ÚS 2150/07)...“

C.4 Vyřízení stížnosti, podjatost

Ustanovení § 175 správního řádu²² upravuje postup pro vyřizování stížností. Ten je v podstatě dvojinstanční. První instanci představuje postup, kdy se stížností

²⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.

²¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13, ze dne 26. 5. 2014, nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3216/13, ze dne 25. 9. 2014, nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1554/14, ze dne 30. 12. 2014.

²² Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů:

1) Dotčené osoby mají právo obracet se na správní orgány se **stížnostmi proti nevhodnému chování úředních osob nebo proti postupu správního orgánu, neposkytuje-li tento zákon jiný prostředek ochrany**.

(2) Podání stížnosti nesmí být stěžovateli na újmu; odpovědnost za trestný čin nebo správní delikt není tímto ustanovením dotčena.

(3) Stížnost lze podat písemně nebo ústně; je-li podána ústně stížnost, kterou nelze ihned vyřídit, sepíše o ní správní orgán písemný záznam.

(4) Stížnost se podává u toho správního orgánu, který vede řízení. Tento správní orgán je povinen prošetřit skutečnosti ve stížnosti uvedené. Považuje-li to za vhodné, vyslechne stěžovatele, osoby, proti nimž stížnost směřuje, popřípadě další osoby, které mohou přispět k objasnění věci.

(5) Stížnost musí být vyřízena do 60 dnů ode dne jejího doručení správnímu orgánu příslušnému k jejímu vyřízení. O vyřízení stížnosti musí být stěžovatel v této lhůtě vyrozuměn. Stanovenou lhůtu lze překročit jen tehdy, nelze-li v jejím průběhu zajistit podklady potřebné pro vyřízení stížnosti.

zabývá správní orgán, který vede řízení. Pokud má stěžovatel za to, že stížnost, kterou u příslušného správního orgánu podal, nebyla řádně vyřízena, může požádat nadřízený správní orgán, aby způsob vyřízení stížnosti přešetřil.²³ Stěžovatel nemůže pominout příslušné stupně správních orgánů a domáhat se vyřízení stížnosti například přímo u ministerstva, pokud jeho stížnost směřuje proti postupu obecního úřadu.

Správní orgán **prošetřuje skutečnosti, které jsou ve stížnosti uvedené**. Pokud to považuje za vhodné, může vyslechnout stěžovatele, osoby, proti nimž stížnost směřuje, nebo další osoby, které mohou přispět k objasnění věci, jež je předmětem stížnosti. Vyřízením stížnosti se rozumí prošetření skutečností uvedených ve stížnosti a vyrozumění stěžovatele o zjištěné oprávněnosti (neoprávněnosti) stížnosti. Zákon přímo neurčuje formu vyřízení stížnosti. Vesměs se předpokládá písemné vyrozumění. Ústní sdělení není vyloučeno, připadá v úvahu, pokud o ně stěžovatel výslovně požádá, popř. pokud s ním souhlasí. Stížnost není řádně vyřízena, pokud např. není vyřízena vůbec (či částečně) nebo není vyřízena v zákonem stanovené lhůtě. V takovém případě lze použít příslušná ustanovení o opatření proti nečinnosti.²⁴

Správní orgán má povinnost každé podání posuzovat podle jeho skutečného obsahu²⁵, tzn., že podání nelze posuzovat pouze podle jeho označení, ale správní orgán má povinnost přihlížet k vůli podatele. Posoudí-li tedy správní orgán podání jako stížnost, použije postup pro vyřízení stížnosti (dle § 175 správního řádu) bez ohledu na to, že podání dotčené osoby není výslovně jako „stížnost“ označeno.

Podání stěžovatelky ze dne 5. 11. 2014 bylo označeno jako stížnost a z jeho obsahu vyplývá, že si stěžovatelka stěžovala na **postup a chování sociální pracovnice** ve smyslu ustanovení § 175 odst. 1 správního řádu. Stěžovala si na nevyžádanou zprávu o incidentu mezi rodiči, hodnocení psychického stavu dcery, nahlížení do spisu otcem, chování sociální pracovnice a prosazování střídivé péče. Byť se zmínila i o podjatosti sociální pracovnice, neměla, dle mého názoru, tajemnice úřadu Mgr. Danuše Stoklásková její podání posoudit pouze jako námitku podjatosti, tedy kromě usnesení o námitce podjatosti podle § 14 správního řádu měla být stěžovatelka také v zákonné lhůtě **vyrozuměna o vyřízení své stížnosti**. OSPOD se však omezil výhradně na námitku podjatosti a nevypořádal se s ostatními body stížnosti, čímž se **dopustil pochybení**. Tento nedostatek na straně Úřadu městské části Brno-Slatina v absenci odpovědi na stížnost matky je pak de facto zhojen až mým šetřením, což jistě není žádoucí stav.

(6) Byla-li stížnost shledána důvodnou nebo částečně důvodnou, je správní orgán povinen bezodkladně učinit nezbytná opatření k nápravě. O výsledku šetření a opatřeních přijatých k nápravě se učiní záznam do spisu; stěžovatel bude vyrozuměn jen tehdy, jestliže o to požádal.

(7) Má-li stěžovatel za to, že stížnost, kterou podal u příslušného správního orgánu, nebyla řádně vyřízena, může požádat nadřízený správní orgán, aby přešetřil způsob vyřízení stížnosti.

²³ Např. o stížnostech, které směřují proti obecnímu úřadu, poté rozhoduje krajský úřad a o stížnostech, které směřují proti krajskému úřadu, rozhoduje ministerstvo.

²⁴ Ustanovení § 80 správního řádu.

²⁵ Ustanovení § 37 odst. 1 správního řádu.

Pro úplnost v této souvislosti dodávám, že mnohdy namítaná špatná činnost (či namítaná podjatost) orgánu sociálně-právní ochrany dětí může vyplývat z přesvědčení rodiče, že státní orgán by měl pomáhat především jemu. Veškerá činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí by však měla být vedena hlediskem nejlepšího zájmu dítěte. Při řešení neurovnvaných rodinných poměrů OSPOD posuzuje mnohdy právě konflikt mezi zájmem dítěte a zájmem rodičů či jednoho z nich. Primárním cílem při rozhodování v jakékoliv věci, jež se týká dítěte, není dosáhnout řešení, se kterým budou spokojeny všechny zainteresované subjekty, ale docílit ochránění oprávněných zájmů dítěte, jež bude v souladu, popř. v co nejmenší možné míře zasáhne do zájmů rodičů či jednoho z nich. Pokud však takový soulad není možné nalézt, měl by být zájem dítěte nadřazen nad jejich zájmy; tento princip potvrzuje i judikatura Evropského soudu pro lidská práva.²⁶ Prostá skutečnost, že úřad nepostupuje dle představ rodiče, neznačí jeho podjatost. Rozpor mezi názorem rodiče a názorem OSPOD automaticky neznamená, že by byl OSPOD podjatý.²⁷

C.5 Další námitky stěžovatelky

K **nahlížení otce do spisové dokumentace** vedené OSPOD uvádím, že otec v souladu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí o nahlížení požádal dne 16. 6. 2014 (a do dokumentace nahlédl dne 20. 6. 2014). Žádost otce o nahlížení do spisu je součástí chronologicky řazené spisové dokumentace. Nemohu tedy přisvědčit námitce stěžovatelky, že OSPOD umožnil otci nahlédnout do spisové dokumentace bez podání písemné žádosti.

K námitce, že **OSPOD se nezabýval incidentem**, při němž byla stěžovatelka napadena manželem, uvádím, že základní škola OSPOD nezaslala žádný zápis či záznam o tomto incidentu, resp. o pohovoru s L., jak se domnívá stěžovatelka. Základní škola pouze telefonicky informovala OSPOD, načež OSPOD školu písemně požádal o podání zprávy. Škola sdělila toliko obecné informace, k incidentu se nevyjádřila. Domnívám se, že nebylo nutné, aby se sociální pracovnice o incidentu zmiňovala odvolacímu soudu (u něhož v té době probíhalo řízení), neboť tak učinila sama stěžovatelka v odvolání proti rozsudku a rovněž otec ve svém vyjádření k odvolání. Odvolací soud tedy při svém rozhodování o odvolání měl k dispozici i tyto aktuální informace²⁸ a nebylo třeba se o nich zmiňovat ve zprávě pro odvolací soud.

²⁶ Např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku ze dne 6. 7. 2010, č. 41615/07 (rodiči nemůže být umožněno, aby uplatňoval vůči dítěti opatření, která by poškodila zdraví dítěte nebo jeho vývoj), dostupný na <http://hudoc.echr.coe.int>.

²⁷ Blíže viz Stanovisko Ministerstva práce a sociálních věcí k vyřizování námitek podjatosti vůči zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ze dne 20. 2. 2012, dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/12556/2800_001.pdf.

²⁸ Rodiče průběh incidentu interpretovali protichůdně.

D - Závěry

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv dospěla k přesvědčení, že se Úřad městské části Brno-Slatina dopustil pochybení spočívajícího v **rezignování na poskytování preventivní pomoci**, když **dostatečně nepůsobil na rodiče**, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, a **dostatečně s nimi neprojednal** nedostatky ve výchově dítěte (se zaměřením na závěry znaleckého posudku), jak předvídá ustanovení § 10 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Úřad dále pochybil, když **rodičům** minimálně do doby, kdy se aktivně obraceli na OSPOD, **alespoň nedoporučil využití odborné poradenské pomoci**, resp. tuto nezprostředkoval ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí, čímž zároveň **nedostál své intervenční povinnosti** dle § 9a zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Pochybení se úřad dopustil také tím, že při posouzení stížnosti stěžovatelky se **omezil výhradně na námitku podjatosti a nevypořádal se s ostatními body stížnosti**, resp. nevyrozuměl stěžovatelku o vyřízení její stížnosti.

Zprávu o šetření zasílám starostovi městské části Brno-Slatina Jiřímu Idesovi a žádám, aby se v zákonné lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko.

Zprávu zasílám rovněž stěžovatelce.

Mgr. Anna Š a b a t o v á , Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)